

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 77.

V Ljubljani, sobota dne 13. oktobra 1917.

Leto I.

Dr. Janez Ev. Krek.

Danes pokoplje slovenski narod moža, katerega delo bomo vbodoče težko pogrešali v jugoslovanskem političnem življenju. Nihče izmed sodobnih slovenskih in jugoslovanskih politikov ni bil tako last vsega naroda, kakor dr. Krek. Njegova osebnost, ljubeznivost, njegova neumorna delavnost, njegove čiste roke in njegova zmožnost, da je hodil vedno za razvojem, vse to je tvorilo osebnost, ki je našla priznanje in upoštevanje povsod. Visoko so ga cenili njegovi pravi, odkritosrčni somišljeniki, visoko so ga spoštovali njegovi politični nasprotniki. S Kekom, kot politikom, je bil mogoč načelen boj, ki ni padel nikdar na nizki nivo osebnih razžaljenj.

Vse Krekovo delo, ki je bilo neverjetno vsestransko, je predvsem značilo to, da se ni nikdar drobilo v malenkostih, da je segalo preko dnevnih zahtev, ki so dostikrat prav ozkosrčne, da je imelo velike cilje in obsežno podlago. Prav zato pa ni bilo omejeno le na lastno stranko, temveč je obsegalo delo za ves slovenski narod. Dobro je poznal potrebe slovenskega naroda, po njih je uravnal vse svoje delo in pritegnil k delu vse, od katerih je pričakoval, da pravilno razumevajo njegove intencije. Politične in verske nestrpnosti ni poznal, nasprotnikovo prepričanje je spoštoval kakor svoje in iskal je zlasti zadnji čas točk, odkjer bi bilo mogoče skupno delo, prevažno zlasti v sedanjem zgodovinskem preobratu. Bridko nam je, če se spomnimo, da lega danes z njim v grob velika ideja o jugoslovanski demokraciji, ki jo je zasnoval še letos in ki naj bi združevala v bodočnosti na slovanskem jugu vse elemente, pripravljene za pravo, širokopotezno demokratično delo. On, ki je bil že po naravi skoz in skoz demokratičnega mišljenja in čuvstvovanja, nad katerega osebno poštenostjo ni dvomil nihče, da bi bil morda izkoriščal kako akcijo v osebne, sebične namene, je bil edini poklican, da oživetvori to idejo.

Nobenega oficialnega odlikovanja ali priznanja ni dobil dr. Krek v dolgi dobi svojega javnega delovanja. To je gotovo najboljši dokaz za njegovo nesebično delovanje. V dobi, v kateri je tako brezprimerno pehanje za odličnimi mesti, za naslovi, za odlikovanji je ostal dr. Krek vedno le preprosti dr. Janez Ev. Krek, državni in deželni poslanec, a zato pa tudi ni človeka na slovenski zemlji, ki ne bi govoril o njem z vsem spoštovanjem. Njegova radodarnost je slovela, zemskih bogastev ni kopočil, zadnje dni svojega javnega dela je bil prav tako ubog kakor prve dni, ko je nastopil, dokaz, da so bili njegovi nameni vedno poštene.

Dr. Krek je eden izmed prvih slovenskih inteligentov, ki je spoznal važnost socializma in socialne demokracije. Takrat, ko se je pri nas vsakdo prezirljivo nasmejal, če je slišal le besedo socializem, je napisal dr. Krek obširno znanstveno delo o socializmu. Spoznal je pač, da stopa s socialističnim gibanjem na svetovno pozorišče sila, vredna vsega najresnejšega upoštevanja in vredna, da spozna vsakdo njeno zgodovinsko upravičenost in temelje, iz katerih se je pričela dvigati.

Ujedinjenje jugoslovanskih plemen v močno skupnost to pa je bil cilj njegovega

dela v zadnjem času. Kako je bil prepričan, da se uresniči ta cilj, kako se je veselil dela, ko postane ta cilj živa resnica! Smrt, ki tako slepo pobira svoje žrtve, je ugrabila tudi njega, preden zasije na slovanskem jugu solnce svobode in bratstva. Da bi se ne uresničil svetopisemski rek — udaril si pastirja in razkropil čredo!

Umrl je mož, velik po svojih zmožnostih, neomadeževanega značaja, mož dela — časten njegov spomin!

Tudi „kritični misli“.

Članki, ki so izšli v »Napreju« tekom tedna (»Kritične misli«, »Ostanimo načelni« — »Kaj hočemo«) so zbudili precej življenja. Sodrugi vprašujejo: Kaj to pomeni? — Razburjeni so, češ, strokovne organizacije naj se pusti pri miru. Zategadelj se oglašim, da povem svoje mnenje.

Ko se je skupna avstrijska soc. dem. stranka razšla in so se ustvarile narodnostno ločene soc. dem. stranke, je vsaka stranka tudi glede strokovnih organizacij razmišljala, kaj in kako nadalje. Ali centralizem ali federalizem. V svojih člankih »Da se razumemo« sem napisal, da smo se odločili Slovenci: ostati pri starem. S tem se ni bilo rečeno, da mora biti vedno pri starem! Mnogo je resničnega na trditvi, da »denarjem razpolagajo predvsem oni, ki ga imajo pri roki in so mu najbližji«. Vendar pa v naših razmerah ta trditev ne velja. Naše strokovne organizacije so bile majhne, slabe — ako so hotele kaj doseči, so morale imeti pomoč. Prvi boji naših strokovnih organizacij — štrajki rudarjev v Trbovljah, v Labinju, štrajki mizarjev v Ljubljani itd. — so zahtevali mnogo denarja. Statistika v tem oziru bi bila zelo poučna. Sem mnenja, da smo skoro več prejeli nego dali. Tedaj: smo razpolagali z denarjem, kojemu smo bili precej daleč.

Da so bile naše strokovne organizacije slabe, je vzrok prijatelj E. Remov, vse kaj drugega; to ne, kar praviš, namreč, »ker je nas centralizacija gospodarsko privezala na Dunaj in nam duševno onemogočila samostojnost življenja«. Poglejmo uradno štetje leta 1900. Po tem štetju je bilo Slovencev (odnosno oseb s slovenskim občevalnim jezikom)

v poljedelstvu	896.080
v industriji	159.445
v trgovini	42.059
v javnih službah in svobodnih poklicih	90.722

V industriji 159.445 duš. Delimo s 5 = dobimo komaj 30.000 vseh delavcev, ki so bili Slovenci in katerim smo pridigali pot v organizacijo. Čehov je takrat bilo v industriji zaposlenih 2.167.573 — in poleg tega še v prometu 552.100, tedaj precejšnje število. Ako te delimo s 5 — imamo nad pol milijona delavcev, ki so bili agitaciji in organizaciji na razpolago.

Poljaki so bili z nami vred reveži (625.779 duš v industriji; deljeno s 5, komaj 125.000 delavcev) — Rusini prav tako (85.156 duš, deljeno s 5 = 17.000 delavcev) — od tod, da so i Rusini i Poljaki zelo slabi v strokovnih organizacijah. Vsled tega so tudi oboji ostali pri Dunaju.

Tedaj: naše strokovne organizacije so se ravnale po industriji. Industrija je bila ne-

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna petit vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglašeni in poslani vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

razvita — delavstvo prav tako — od tod ne moč delavske stranke. Nam Slovencem ni centralizacija prav nič škodovala; nam so centrale pomagale, seve niso izpolnile vsega, kar smo želeli, ker so računale in našle, da so dohodki iz naših krajev premajhni.

Nisem proti preureditvi strokovnih organizacij, ali — tako ne gre, kot si mislijo mladi narodnostno navdušeni prijatelji. Naše soc. dem. delavsko stranko ne tiščita k tlom centralizacija strokovnega gibanja in politična brezvpilnost, ampak nerazvita industrija in kmečko pokolenje našega delavstva. Tudi ni res, da ne mislimo s svojimi možgani in ne čutimo s svojo dušo, ampak se oklepamo mrtvih dogem. Ne — prijatelji — ki ste se danes razmahnili meneč, da je prišel pravi zgodovinski moment tudi za nas na jugu — ne mislite, da smo mi starejši mislili z dunajskimi mislimi, ne, ampak nam je dejanski položaj naših krajev diktiral naše stališče.

Zasmejal sem se, ko sem v članku E. Remova minulo soboto čital: »Samovarjanje je, če se nekateri naših sodrugov danes sugerirajo kot da bi danes res kaj pomenili kot stranka v javnem življenju. Stranka, ki nima svojih zastopnikov v političnih institucijah, ne pomeji takorekoč ničesar v javnem življenju.«

Soc. dem. stranka jugoslovanska je delavska stranka. Glasom statistike leta 1900 je delavstvo industrije in trgovine tvorilo 12% našega naroda, in to onega naroda, ki nima volilne pravice ali pa le v III. razredu v občini, preje v 5. kuriji v drž. zbor, sedaj z drugimi vred v splošnem volilnem razredu v deželni zbor na Kranjskem.

Tam, kjer so delavci — to je v Idriji, v Zagorju, na Jesenicah, v ljubljanski okolici — tam v Trbovljah, v Hrastniku, v Borovljah, v Črni, v Prevaljih — tam pride delavstvo, in to organizirano delavstvo, do veljave. Vsled volilne geometrije pa še dolgo ne pride slovensko delavstvo do takega pomena, kakršnega misli E. Remov. Poslanskih mandatov dela vski organizatorji še dolgo ne bodo imeli, ne vsled centralizacije, ampak vsled dejanskega položaja na naših tleh.

Z razvojem industrije se bo marsikaj izpremenilo. Nobena organizacijska forma ne ostane stalno. Zato nisem proti temu, da se debatira o vsem tem. Sem pa proti temu, da se propagirajo trditve kot je: »mi moramo stran od Nemcev, ker nemški duh nas korumpira«. Ne tako — prijatelji —; z razvojem industrije bomo mi potrebovali vse ožjih vezi. Zveza delavskih organizacij na slov. ozemlju bo potrebovala vse drugačna sredstva, če bo hotela izvrševati svoje naloge. Sem preverjen, da se bodo ta sredstva našla, ali ne v geslu »p r o č o d N e m c e v« ampak v zvezi z nemškimi, italijanskimi, češkimi sodrugi. Idealna bo oblika federativna: delavci vsakega naroda združeni v svoji o-srednji zvezi — vse narodnostne zveze v skupni državni komisiji: Debata o tem ne škoduje, le koristi — samo ne iz ekstrema v ekstrem. Podlaga vsemu bo dejanski položaj in poznanje razmer Vse pa: v dobrobit našega proletarskega gibanja.

Verus.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 12. oktobra. (Kor. urad.) Neznatno bojno delovanje; položaj povsod neizpremenjen. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 12. oktobra. (Kor. urad.) Zapadno bojišče: Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: Včeraj se je omejilo arteljerijsko delovanje v Flandriji na močno delovanje v obrežnem odseku in v gozdu Houthouster. Ponoči je padal močan učinkujoč ogenj na bojno ozemlje od Lyse do ceste Menin-Ypern. Danes zjutraj se je stopnjeval v bobnajoči ogenj. V širokih odsekih je pričel nato napadati sovražnik. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Severnovzhodno od Soissons in vzhodno od Moze je narastlo delovanje arteljerij prav silno. Pri Vauxaillonu so napadli močni francoski poizvedovalni sunki. Zavrtili smo jih. Vzhodno od Samonjeja so bili krajevni boji po jarkih ob zapadnem pobočju višine 344. — Vzhodno bojišče: Severnovzhodno od Rige in ob Zbruču je bilo bojno delovanje živahnejše kakor prejšnje dneve. Poizvedovalni oddelki so naleteli drug na drugega; naši so se vrnili z mnogo ujetniki. — **Macedonska fronta:** V bitolski kotlini in v loku Černe so se močno obstreljevale baterije. Na desnem bregu Vardarja se je izjalovil napad angleškega polka pred bolgarskimi črtami. — Prvi gen. kv. mojster: von Ludendorff.

Angleške čete na italijansko bojišče.

Osobni in tovorniški promet na obeh železniških progah iz Francije v Italijo je že 8 dni za civilne transporte skoraj popolnoma zaprt. Neprestano odhajajo vojaški vlaki iz Francije v Italijo z angleškimi četami, angleškim orožjem in angleško municijo. Tudi na železniških progah v severni Italiji je izredno živahen promet. Na italijanski fronti se izvršujejo skoraj gotovo velike izmenjave čet.

Politični pregled.

— **Iz proračunskega odseka.** Pogajanja ministrskega predsednika z voditelji strank so v splošnem končana. Izparlamentarnih krogov se poroča, da je vlada dobila večino za proračunski provizorij. Zanj bodo glasovali Nemci in Poljaki. Nemška narodna zveza, krščanski socialci in Poljaki razpolagajo v proračunskem odseku z 28 glasovi, med tem ko šteje opozicija le 23 glasov.

— **Kupčija Poljakov z vlado.** Poljaki bodo glasovali začasni proračun. Vlada jim je obljubila sledeče: Izpraznjena uradniška mesta pri centralnih oblastih v Galiciji dobe Poljaki, politična cenzura se iznova uredi, o notranji politiki se sme pisati, o avstrijsko-poljskem razmerju tudi, vlada priznava v principu, da se imenuje civilni deželni namestnik, vlada hoče upoštevati željo, da se obnovi avtonomija mest, Galicija dobi zastopnike v centralah, glede poljskih legij je obljubila vlada, da se ohranijo legije kot kadri za poljsko armado, vlada je obljubila, da se bo ozirala na želje Poljakov glede obnovitve Galicije, izvrševanja vojnodajatvenega zakona in povrnitve vojne škode.

— **Politično nezanesljive osebe.** Poslanci raznih političnih strank so v državnem zboru vložili interpelacije o ravnanju s politično nezanesljivimi osebami. V odgovoru na te interpelacije opozarja minister za deželno brambo na dejstvo, da so sovražne države že davno pred početkom vojne z vsemi mogočimi sredstvi razvile v ozemlju naše monarhije propagando, ki je imela namen, odtujiti svoji domovini široke ljudske plasti. Na take osebe se je početkom vojne obračala posebna pazljivost. Minister trdi, da so se vsled delovanja takih oseb vključ vseh pazljivosti dogodili primeri ogroženja vojaških akcij vsled konspiracij s sovražnikom. Minister ne taji, da se je pri odredbah proti takemu ogroženju vojaških akcij poseglo večkrat čez cilj, ter naglašja, da so se že izdala potrebna navodila v svrhu, da se prepreči vsaka neopravičena strogost proti pesameznikom.

— **Razmere v Bosni in Hercegovini.** Poslanec dr. Korošec in tovariši so vložili v državnem zboru interpelacijo v zadevi nezako-

nitih in protustavnih razmer v Bosni in Hercegovini. V pismenem odgovoru na to interpelacijo opozarja ministrski predsednik na značajne okoliščine, ki so privedle do razpusta bosanskega deželnega zbora, ki je bil pravzaprav nepopolen, ker je skoro tretjina srbskopравoslavni deželni poslancev zaradi ubega ali veleizdaje izgubila mandate. Za prizadevanje vlade, celo pod pritiskom izrednih razmer zagotoviti sodelovanje ljudstva pri deželni upravi, ne govori samo namen vlade, da skliče posvetovalno komisijo za upravne zadeve kakor tudi da pritegne domače zaupnike k posvetovanju o gospodarskih stvareh, marveč tudi okoliščina, da se n. pr. obdrži inštitucija okrajnih svetov, kojih uspešno sodelovanje uprav na polju aprovizacije in vojnega gospodarstva se mora priznati. V interpelaciji omenjene internacije v trdnjavo Arad da so upravičene vsled vojaških oziror kakor tudi vsled okoliščine, da so srbske in črnogorske čete naše srbsko pravoslavno prebivalstvo dosledno izrabljale za vohunstvo in za vodnike. Civilne upravne oblasti so se omejile na najpotrebnejše internacije državi nevarnih velesrbskih agentov in oseb, na katere je vplivala velesrbska agitacija in ki so zaradi dolgoletnega rovarstva, katero so razkrili veleizdajniški procesi v Banjaluki, Sarajevu in Bihaču, prejeli zasluženo kazen. Vojaške in civilne oblasti so se od tedaj skupno trudile z revizijo popraviti napake pri intervencijah. Ponovno so prihajale od delegatov vlade pritožbe in ovadbe, preiskava te pritožbene zadeve doslej še ni končana. Minister brani bosansko-hercegovsko uradništvo pred nezasluženi napadi in priznava delo tega uradništva med vojno. Želje interelantov, da se zopet uvede ustavno življenje v Bosni, se krijejo s prizadevanjem skupnega finančnega ministrstva. Težkoče pa obstoje v tem, ker je sedaj v Bosni in Hercegovini večji del dežele vojno ozemlje, da je večina volilcev na bojiščih, da so upravne oblasti preobložene z delom in se zato še ne morejo razpisati nove volitve.

— **„Dan, ki osvobodil nemški narod te vlade, bomo pozdravili.“** Tako je rekel v nemškem državnem zboru Ebert, voditelj večinskih socialistov, ki je treben in razsoden mož. Ebertove besede naznanjajo, da se socialisti od Michaelisove vlade in kaj to pomeni, presojava prav le, če upoštevamo, kako je socialna demokracija vso to vojno delovala za državo. Nemška socialna demokracija je takorekoč sama sebe zatajevala, zaradi tega se je razcepila stranka, ki ima za seboj zgodovino, v dva tabora. In še Michaelisovo vlado je potrpežljivo podpirala, dokler ni priklopila potrpežljivost do vrhunca. Ebertove besede bodo našle med delovnimi sloji odmev kljub razkolu, zakaj v obeh skupinah so le sodrugi, ki se združujejo ob priliki grdih napadov na delavstvo. Iz polovičnih podatkov je težko najti pravo jedro. Čuti je, da je nastalo v nemški mornarici revolucionarno gibanje; tako je posneti iz opazke poslanca Dittmanna, zaradi katerega je bilo obsojenih več mornarjev na dvesto let zapora in se je, izvršilo tudi nekaj smrtnih obsodeb. Dr. Michaelis o tej stvari v državnem zboru ni ničesar poročal — da prikrije to dejstvo tujini — in sedaj je povedal nekaj o stvari: obdolžil je neodvisne socialiste veleizdajstva in mislil, da bo napravil s tem veliko politično potezo. Dva mornarja, ki sta bila potem obsojena, sta govorila z nekaterimi neodvisnimi socialisti; to je dejstvo, ki ga Michaelis trobi v svet. Če so bili ti razgovori, ki jih je izrazil Haase veleizdajalski, zakaj pa niso bili ti poslanci povabljeni kot priče k obravnavi pred vojaškim sodiščem? Proces je bil državni proces, ne pa izolirana kazenska zadeva, kakor se izgovarja Michaelis. In sedaj, ko namenoma niso povabili poslancev pred oba mornarja, ki sta že najbrže umorjena, sedaj pa se sklicuje Michaelis na njih izpovedbe, ki nimajo nobene vsebine. Dogodek v državnem zboru je podoben zavratnemu napadu in je naravno, da to ravnanje ni naletelo na odpor le pri Ebertu, marveč celo pri meščanskih poslancih centru in svobodomiselne ljudske stranke. Le vojne hujskače je Michaelis razveselil; najbrže jim je hotel osladiti življenje zaradi tega, ker je moral odkloniti vojno hujskaško sodelo-

vanje „domovinske stranke“. Če pa misli državni kancler, da bo vplival s preganjanjem neodvisnih socialistov na delavstvo, se temeljito moti. Delavstvo vé, da so taki boji le napoved boja proti socialistom iz Bismarckovih časov. Tudi miru se s tem prav nič ne približamo. Iz vsega je le razvidno, da so aneksionistične stranke še močne in dr. Michaelis ni mož, ki bi jim bil kos. Stranke večine v nemškem državnem zboru so sklenile na interpelacijo neodvisnih socialistov, ki zahteva predložitev sodnijskih aktov, da bodo isto zahtevale od vlade. Dotlej pa se bodo večinske stranke v državnem zboru vzdržale vsakršne izjave glede na ta dogodek v zbornici. Berlinski „Vorwärts“ piše ob tej priliki: „Michaelis mora proč! Napačno umevana zavest dolžnosti je tega moža zavedla, da je prevzel mesto, ki mu nikakor ni kos!“ Torej na dan z resnico! To zahteva večina nemškega državnega zbora, zlasti pa socialisti in posebno manjšinski, ki jih je kancler napadel.

— **Politični samomor nemškega državnega kanclerja.** Kakor poroča berlinska „Nationalzeitung“, je državni kancler že pred tedni obvestil stranke o dogodkih v nemški mornarici ter o svojem mnenju glede odnošajev neodvisnih socialistov demokratov s pomorščaki; priznal je tudi, da državno pravduštvo proti poslancem Haaseju, Dittmanu in Vogtherru ne more postopati, ker nima dokazov. Stranke so kanclerju svetovale, naj ne spravi zadeve v javnost, kar je kancler tudi obljubil. Meščanske stranke so sedaj ogorčene, ker je kancler prelomil dano obljubo. Zaradi tega sta Capelle in Michaelis po mnenju berlinskih listov postala nemogoča. Meščanski listi upajo, da no Michaelic taktan dovolj, da bo prihodnja državnozborna seja (ki bo početkom decembra) zgine s površja „Vorwärts“ izvaja med drugim: da je Michaelis postal nemogoč, tega pač ni treba dokazovati. „Vorwärts“ tudi poroča, da se je brzojav za tujino moral zapreti, ker je kancler na javni seji državnega zbora govoril tako, da se je bilo bati velike škode za državo. List zahteva že sedaj, da se novi kancler ne sme izbrati za hrbtno državnega zbora, ampak da se mora to zgoditi v sporazumu s parlamentom.

— **Ministrska kriza na Švedskem.** Kralj je poveril sestavo novega ministrstva deželnemu glavarju Widenu, predsedniku druge zbornice, ki je po svojem političnem prepričanju zmeren liberalca.

— **Izjava ruske vlade.** Nova ruska vlada razglašja izjavo, v kateri pravi med drugim: Novi nemiri so izbruhnili v notranjosti naše dežele vsled pokreta Kornjilova, ki ogroža, če tudi je bil kmalu udušen, celo obstoj republike. Veter anarhije brije po deželi, pritisk vnanjih sovražnikov raste in protirevolucionarni elementi dvigajo svoje roke. Vlada prepušča ustavodajni skušnici končno rešitev vseh velikih vprašanj, od katerih je odvisen blagor ljudstva. Navdaja nas zavest, da bo samo splošen mir naši veliki domovini omogočil, da razvije vse svoje moči, zato bo vlada neutrudno zasledovala vnanjo politiko v zmislu demokratičnih načel, kakor jih je proglasila ruska revolucija. Stremila bo za tem, da se sklene splošen mir in da se izključi vsako nasilstvo. V sporazumu s svojimi zavezniki se bo vlada udeležila v bližnjem času sestanka aliiranih držav, na katerem jo bo zastopala poleg drugih odposlancev oseba, ki uživa popolno zaupanje demokratičnih organizacij. Na tem sestanku se bodo ob enem z vprašanji skupne vojne naši zastopniki skušali sporazumeti z zavezniki o temeljih po ruski revoluciji proglašanih načel. Vlada bo storila vse, da podpre skupno stvar zaveznikov, da brani deželo, nasprotovala pa bo vsakemu osvajačnemu podvzetju in vsakemu poskusu, Rusiji usiliti voljo tujega ljudstva; storila bo tudi vse, da prežene sovražne čete z ruske zemlje.

— **Obnovitev opustošenega ozemlja.** Poslanska zbornica državnega zbora je svojedobno izvolila poseben odsek, ki se bavi z vprašanjem obnovitve vsled vojnih dogodkov opustošenega ozemlja, oziroma zopetne zgraditve porušenih poslopj. Ta odsek se je sestel predvčerajšnjim na sejo, na kateri je minister za javna dela, vitez Homann, pojasnil stališče vlade glede obnovitve opustošenega ozemlja. Naznanil je, da so gradbene ekspoziture poo-

blaščene, da za obnovitev ozemlja dovolijo podpore do 3000 kron, za zopetno zgradbo poslopij podpore od 10.000 do 20.000 kron. Za kmeti e se je določil najvišji znesek 6000 K. Do julija letošnjega leta se je obnovilo okroglo 25.000 hiš in gospodarskih poslopij. Obnovitvena centrala je izplačala doslej 130 milijonov kron, vojni kreditni zavod pa je dovolil posojil v okroglem znesku 225 milijonov kron.

— **Železničarska stavka v Rusiji.** Izredna seja centralnega izvršilnega odbora železniških uslužbencev Rusije je sklenila, da smatra stavko za končano. Na vse železniške linije so se razposlale brzovjavke, naj se stavka v noči na 10. oktober konča in naj se promet zopet upelje v polnem obsegu.

Kühlmannov uspeh.

Lloyd George in Asquith o položaju.

Deputaciji zastopnikov zavarovalnih društev, ki so posredovali za gotove reforme, je izjavil Lloyd George: Ne morem si misliti izjave, ki bi mogla bolj podaljšati to nesrečno vojno, kakor je izjava nemškega državnega tajnika pl. Kühlmann, da Nemčija v alzaško-lorenskem vprašanju pod nobenim pogojem ne popusti. Nobenega dvoma ni o tem, kaj ta izjava pomeni. Dokler bo vojna še trajala, se bo Anglija borila ob strani svoje zaveznice Francije, dokler ne bodo osvobojeni nje zaslužjeni sinovi. To pomeni, da moramo naše pomožne vire skrbno varovati. Če se tu in tam zahtevajo reforme, je moj odgovor: Vsa naša moč naj se posveti zmagi; če izvojimo zmago, se vse ostalo že spravi v red.

V odgovoru neki deputaciji raznih kmetijskih korporacij je apeliral ministrski predsednik Lloyd George na farmerje, naj v prihodnjih tednih zastavijo vse moči, da pomnože zaloge živili v Angliji, pri čemer je poudarjal, da se nevarnost podmorskih čolnov naglo zmanjšuje. Ne boji se, da bi se moglo sovražniku posrečiti izstradanje angleških otokov. Skrbi nas le, da se svetovne zaloge živil zmanjšujejo. Lloyd George je končal: Sovražnik nas ne bo izstradal; a to ne zadostuje, skrbeti moramo, da bomo pridelali še več živil in da nam ne bo treba iskati ameriškega trga ter odjedati na ta način živila našim zaveznikom. Če bodo farmerji mislili na to, da z njihovim sodelovanjem raste moč in slava Anglije, sem prepričan, da bodo koncem let znatno pripomogli, da izvojimo za državo tako zmago, da bo Anglija za svoje sovražnike strah, za podjarmljene celega sveta pa upanje.

Na nekem zborovanju v Liverpoolu je Asquith med drugim izvajal: Ob nastopu novega kanclerja se je nemški državni zbor zedinil na krparijo neke formule. Že takrat sem dvomil, da-li si je nemški kancler ali kdo drugi na jasnem, kaj ta resolucija v resnici pomeni. Dogodki so to skeptično mnenje potrdili, kajti nemške stranke se od onega časa prerekajo o točni razlagi te resolucije. Merodajni faktor, s katerim moramo računati, ni nemško javno mnenje, ampak nemška vlada. Pušča se nas v temi in se zahteva, naj odložimo orožje, ne da bi imeli kako drugo zadoščenje nego znane tri čednosti — zaupanje, upanje in usmiljenje. Našim glavnim ciljem, dosegi resničnega miru in nemožnosti bodoče vojne, ne pridemo bližje, če se ne poslužimo z vso odločnostjo sredstev in potov, s katerimi jih je mogoče doseči. Asquith je razpravljaval potem o uredbi teritorialnih vprašanj na zapadu in na vzhodu ter vprašal, katero teh vprašanj bi moglo pomeniti aneksije v imperialističnem zmislu. Gotovo se o tem ne more govoriti, če gre za vrnitev zasedenega ozemlja Francije, Rusije, Belgije, Srbije in Romunske, niti če gre za vrnitev provinc Franciji.

Tukaj — pravi Asquith — se moram baviti z govorom državnega tajnika pl. Kühlmann v nemškem državnem zboru. Izjavil je, da Nemčija nikdar ne more dati kakih koncesij v prašanju Alzacije-Lorene. V tem so bile korenine ter vir nemira in ogroženega ravnotežja in svetovnega oboroževan-

ja, ki je dovedlo do te najstrašnejše vseh vojn. Glede Belgije zahtevajo alianci ne samo vrnitev, ampak tudi popolno in trajno obnovitev dežele v njeni politični in gospodarski neodvisnosti. Dr. pl. Kühlmann je glede bodočnosti Belgije značilno molčal. Če se da Srbiji in njenim jugoslovanskim sosedom ter Romunski njihove naravne meje, pač ni to nikak agresiven akt, plačan bo s tem le račun, katerega poravnava je pravičnost že zdavna zahtevala.

Ponovno sem že izjavil — je končal Asquith — da nikdar naša politika ni merila na to, da bi Nemčijo uničili ali razkosali. Mi se vojujemo proti pruskemu militarizmu, proti takozvani politiki moči, ki odreja pravico slabejšim . . . Naše čete se bore vzorno. Niti najmanjše nevarnosti ni, da bi naš z lakoto prisilili h kapitulaciji. Tudi v zraku, upam, bomo dosegli popolno zmago nad sovražnimi vpadmi. Amerika zbira svoje ogromne moči. Če vse upoštevamo, tudi trenutno onemoglost Rusije, ne moremo dvomiti, da je na naši strani v naraščajoči meri ne le moralna, ampak tudi materialna premoč.

Dnevne beležke.

— **Izvrševalni odbor jugoslovanske socialno demokratične stranke** je imel snoči sejo, na kateri je soglasno sklenil, da pošlje Jugoslovanskemu klubu sledečo sozhalno izjavo ob smrti drja. Kreka: Jugoslovanskemu klubu na Dunaju: Izvrševalni odbor jugoslovanske socialno demokratične stranke Vam izreka ob pretežki izgubi tako odličnega člana Vašega kluba, drž. poslanca drja. Janeza Ev. Kreka svoje najodkritosrčnejše sozhalje. — Za izvrševalni odbor: Josip Petejan, tajnik.

— **Krajna skupina železničarske organizacije Ljubljana II.** priredi danes ob pol osmih zvečer društveni shod pri Celarcu na Kolodvorski cesti v Spodnji Šiški za delavniške delavce državne železnice. Nihče naj ne manjka!

— **Delodajalci ne prezrite!** Zima je že pred durmi in zasebno uradništvo jo z največjim strahom pričakuje. Vsled neizrecne draginje in skromnih dohodkov si zasebno uradništvo tekom poletja ni moglo poskrbeti niti najpotrebnejšega za preživljanje. Iz poročila na sestanku dne 29. julija t. l. zasebnih uradnikov in uradnic je bilo posneti kako klaverne dohodke ima zasebno uradništvo. Slišalo se je tudi, da so nekateri delodajalci ob izbruhu vojne dohodke svojim uslužbencem znižali. Društvo zasebnih uradnikov in uradnic je opozorilo vse delodajalce na ta nedostatek potom resolucije, sklenjene na tem sestanku. Priznati moramo, da je do danes prejelo društvo od 75% svojih članov obvestilo, da so delodajalci upoštevali v resoluciji navedene stvarne argumente in svojim uslužbencem ali regulirali plačo, ali pa dovolili primerno draginjsko doklado. Le nekateri delodajalci žal da še do danes niso uvideli potrebe regulirati prejemke uradništva in se sklicujejo na zmanjšano delo. Take opozarjamo, da so danes doseženi dobički neprimerno višji, kot v mirnem času in da je mizerija zasebnega uradništva dosegla višek. Najbolj žalostno pa je, da nekateri onih delodajalcev, ki so začetkom vojne svojem uradništvu prejemke znižali, mu do danes še niso dali za to nobene odškodnine oz. povračila. Te posebej prosimo, da se naj ne uprščajo med naše politične nasprotnike in naj ne vporabljajo njih izstradalno politiko. Zelo neljubo bi nam bilo, ako bi se izročila njih imena javni sodbi. Vse delodajalce pa najvljudneje prosimo, da pomagajo svojim uslužbencem v tem času stiske, da ne bodo pomanjkanja in mrazu bolehal in umirali. — Društvo zasebnih uradnikov in uradnic v Ljubljani.

— **Dr. Šusteršič na Dunaju.** Snočni „Slovenec“ poroča: Deželni glavar dr. Iv. Šusteršič se je s sinočnim brzovlakom v nujnih, neodložljivih deželnih opravkih odpeljal na Dunaj.

— **S seje deželnega odbora kranjskega.** Uradne ure pri deželnih uradih in zavodih se določijo za zimski čas od 8. zjutraj do 12. opoldne in od pol 2. do 4. popoldne s slede-

čimi izjemami: Pri upraviteljstvu deželnih dobrodelnih zavodov oziroma deželni bolnišnici in v prisilni delavnici ostanejo dose-danje uradne ure, istotako pri kmetijsko-ke-mičnem preskuševališču in pri boletnem uradu v Ljubljani. Deželna banka posluje od 8. do pol 1. in od 2. do 4. popoldne, za stran-ke pa samo od 8. zjutraj do pol 1. popoldne, kakor vse druge ljubljanske banke. — Dnev-na zavetišča. K proračunani potrebščini se zagotovi deželni prispevek 10.000 K. Razen tega se prevzamejo stroški plač štirih učiteljic na normalnošolski zaklad. — Kranjsko deželno društvo c. kr. avstr. zaklada za vo-jaške vdove in sirote ter za varstvo otrok in oskrbo mladine. Zastopnikom deželnega odbora v delavnem odboru tega društva se imenuje g. Matija Škrbec, stolni vikar v Ljubljani. — Ženskim učnim močem za roč-na dela na ljudskih šolah se dovoli nagrada po 1 K od učne ure. — Dovoli se deželni prispevek 3500 K k pokritju stroškov ljubljanske obrtne nadaljevalnice, toda pod po-gojem, da se prizadeti učitelji izkažejo, da opravljajo poučevanje nekvarno svojim ljudskošolskim dolžnostim. — Dovoli se 3000 K deželne podpore pogorelcem na Ko-roški Beli. — Aprovizračne zadeve. Storili so se po predlogih deželnega glavarja važni sklepi glede aprovizračne akcije za manj premožne sloje v celi deželi.

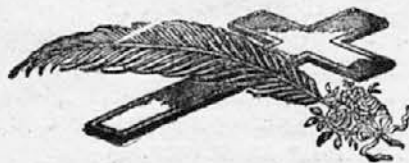
— **Pritožbe zoper vojne dajatve.** Opo-zarja se, da se take pritožbe (§ 33 vojnodaj-atvenega zakona) vloga lahko že sedaj, ne pa samo tekom 6 mesecev po končani vojni. Pristojne komisije bodo o vloženi pritož-bah tudi sproti odločale, kakor hitro so vse poizvedbe o podatkih pritožbe zvršene. Če je bila vojna dajatev izvedena pod uradnim vodstvom glavarstva ali magistrata in se je predmet dajatve tedaj cenil in se je cenitev vpisala v zapisnik, sploh ne bo treba dosti poizvedovati, marveč stranka stori najbolj-še, če svoji pritožbi priloži cenil-ni zapisnik, katerega ji je oblast v pre-pisu pač morala dati na razpolago, ako je količkaj vestno in oziraje se na prizadeti in-teres postopala. V mestu Ljubljani ima vsa-ka stranka, če je magistrat tedaj, ko se je vojna dajatev izvršila, bil o tem obveščen in je interveniral, tak zapisnik v rokah. Pri-tožbe se pa sme vlagati izključno le na predpisani tiskovini, katero se brezplačno dobi pri glavarstvih, v Ljubljani pri magistratu (pisarna mag. ravnatelja). Predmet pritožbe more biti seveda le zahteva po višji odškodnini, nego je bila stranki prvotno prisojena.

— **„Kaj pa je tebe treba bilo?“** Nova avstrijska internacionala: „Dinastična stranka“. Izdaja glasilo „Die junge Monarchie“ (Mlada monarhija). Namen: Varovati hoče pravice in koristi habsburške vladarske hiše. Doseže ga s tem, da bo organizirala trdno stranko na Tirolskem, Goriškem, v Istri, Dalmaciji, Bosni in Hrvatski z glavnimi opirališči v Tridentu, Gorici, Ljubljani, na Reki, v Pulju, Sarajevu, Zagrebu, Zadru, Splitu; v vsaki občini in kra-ju ustanovi dinastičen odsek brez razlike na-rodnosti, vere in stanu. — Potemtakem je najbolj pametno, če se odpravi armada, ako le-ko nekaj „Vereinsmajerjev“ varuje pravice in koristi habsburške vladarske hiše, ki so vendar istovetni z interesi države. Zdi se nam pa, da bi imelo to društvo vse drugačen na-men, da bo skoraj gotovo opravljalo posel denunciantstva, češ, kdor ni z našim patrio-tičnem društvom, ta je proti dinastiji in državi.

— **Deželna zadruga brivcev v Ljubljani** poroča, da se bodo brivnice z ozirom na utesnitev razsvetljave počeni s 15. oktobrom zapirale zvečer ob 7. V sobotah in pred prazniki pa zadnji čas ob 8. Opoldan-ski odmor traja vsak dan eno uro, to je od pol 1 do pol 2. Gospode naročnike prosimo, da si striženje las oskrbe pri dnevni svet-lobi. —

— **Izvoz češkega rjavega premoga na Nemško** je znašal v septembru 560,00 meter-skih stotov.

— **Pšenico so hoteli utihotapiti.** Iz Bu-dimpešte poročajo: Na postaji Vukova so

Mlekarska zveza naznanja svojim članicam pretužno vest, da je umrl v Št. Janžu na Dolenjskem dne 8. t. m. ob 10. uri zvečer

DR. JANEZ EV. KREK

državni in deželni poslanec itd., itd.

Blagopokojni je začrtal Mlekarski zvezi novo pot življenja in napredka, zato ostane njej v trajnem hvaležnem spominu.

Ljubljana, dne 10. oktobra 1917.

Matej Hafner,
predsednik.

Ing. Jan. Rataj,
odbornik in ravnatelj.

zaplениli 8 vagonov pšenice, ki so jo hoteli utihotapiti v Bosno. Pšenica je bila oddana od graščine Paunovias, kjer je ravnatelj baron Josip Rajasicz, državni poslanec. Ta gospod je seveda hitro izjavil, da ni prav nič vedel o tem tihotapstvu. Konfiscirano pšenico so izročili hrvaškemu produktnemu društvu.

— **Položaj železničarjev.** Na četrtkovi seji proračunskega odseka je govoril sodrug Tomschik o izredno težkem položaju železničarjev. Osobje je skrajno razburjeno in zahteva nujno od pomoč. Delavci naj dobijo enako podporo kakor difinitivno osobje.

— **Enega vojaka ustrelil, enega je dal umoriti, enega je težko ranil — pa obsojen le ne eno leto navadne ječe!** Na četrtkovi seji poslanske zbornice so izročili socialno demokratični poslanci Winter, Sever in tovariši interpelacijo, kjer navajajo utemeljitev razsodbe nekega armadnega divizijskega sodišča proti stotniku Antonu Luzeju, ki je bil obtožen sledečih zločinov: Dvakrat zaradi zločina umora, enkrat zaradi poizkušene umora, enkrat zaradi zločina, ker je prekoračil slubeno dolžnost in zaradi zločina goljufije. Ta zverina v človeški podobi, 32 letni stotnik pri arteljeriji, Anton Luze, je v oktobru 1914 v Srbiji s sabljo težko ranil korporala Ivana Bioleka in je potem ukazal, naj zaženo Bioleka v močvirje; 27. novembra 1914 je ukazal ta Lucifer, da je bil ustreljen kanonir Rudolf Menetti. Priče, moštvo in oficirji, so izpovedale, da so se pred Luzejem tresli prav vsi tako, da bi si nihče ne upal, da ne bi izpolnil njegovega povelja. 18. decembra 1914 je s tremi strelji ustrelil kanonirja Edvarda Prokopca, ki je bil malo vinjen. Potem je dal vpisati Prokopca v seznam izgub kot padlega. Sodnijski zdravniški izvedenci so izpovedali, da je stotnik Luze popolnoma pri zdravi pameti. Za vse te zločine je dobil stotnik Luze eno leto navadne ječe! Interpelacija zahteva, da se ta razsodba razveljavi in nadomesti s tako, ki resnično kaznuje grozna dejanja Luzejeva.

Aprovizacija.

Oddaja zelja. Mestna aprovizacija ljubljanska bo oddajala v ponedeljek, dne 15. okt. iz svojega skladišča v cerkvi sv. Jožefa zelje na rumene C. izkaznice s št. 1200 do 1800. Določen je tale red: od 8. do 9. št. 1201 do 1400, od 9. do 10. št. 1401 do 1600, od 10. do 11. št. 1601 do 1800. Vsaka oseba dobi 1 kg zelja. Kilogram stane 40 vinarjev.

Meso za uradniške skupine. Uradniške skupine prejmejo meso v ponedeljek, dne 15. oktobra, popoldne v cerkvi sv. Jožefa. Prva uradniška skupina pride na vrsto od 2 do 3, druga skupina od 3 do pol 4, tretja skupina od pol 4 do 4 in četrta skupina od 4 dalje. 1 oseba dobi četrt kg, 2 osebi pol kg, 3 in 4 osebe tri četrt kg, 5 do 6 oseb 1 kg, 7 do 8 oseb eden in četrt kg, več oseb eden in pol kg. — Kilogram stane 4 krone.

Sadje za II., III. in IV. uradniško skupino. Mestna aprovizacija bo delila v ponedeljek, dne 15. oktobra, popoldne v šoli na Ledini sadje drugi, tretji in četrti uradniški

št. 14.290.

Razglas.

Z naredbo c. kr. urada za ljudsko prehrano sporazumno s prizadetimi ministrstvi z dne 14. septembra 1917, št. 378 drž. zak., je letos ves divji kostanj in želod zasežen in se mora v smislu te naredbe oddati, oziroma prodati deželnemu mestu za krmila v Ljubljani. Če lastniki, oziroma upravičenci za pobiranje kostanja in želoda na morejo tega sadeža sami spraviti, morajo to nemudoma naznaniti podpisaneu mestnemu magistratu, da po svojem pooblaščenju da kostanj in želod pobrati. Kostanj in želod se ne smeta klatiti ali otresati, marveč le dozorela po tleh nabirati. Cena prvovrstnemu suhemu kostanju je **določena na 30 kron za 100 kilogramov in želoda do 70 kron za 100 kilogramov.**

Te cene veljajo za blago, naloženo v vagone na železniško postajo.

Pravico, prevzemati kostanj in želod v okrožju mestne občine ljubljanske, ima g. Viktor Rohrmann, trgovec in posestnik v Ljubljani, Sv. Petra cesta h. št. 28. Kdor bi se branil kostanj in želod oddati, zapade prisilni oddaji tega sadeža za znatno nižjo ceno. Vrhu tega se kaznujejo prestopki navedene ministrske naredbe z denarno globo do 20.000 K, oziroma z zaporom do 6 mesecev.

Mestni magistrat ljubljanski,

dne 9. oktobra 1917.